

PEKKA KETTUNEN

VTT, erikoistutkija

Siirtolaisuusinstituutti, Turku

Kuinka kylät menestyvät? Esimerkkeinä Suomen Rautajärvi ja Japanin Oku-ono

<https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.154820>

Kylätoiminnalla on Suomessa pitkät perinteet. Viime vuosikymmenten aikana kylätoiminnassa on näkynyt myös uutta aktiivisuutta, osin EU-jäsenyyden tuoman lisärahoituksen turvin. Kylätoimintaan kohdistuukin suuria odotuksia: sen nähdään lisäävän paikallista yhteenkuuluvuutta, vahvistavan palveluita ja auttavan torjumaan väestön vähenemistä. Menestyviä kyliä on palkittu erityisesti uudentyypisistä palveluista kylätasolla. Tavoitteena palkitsemisessa on ollut löytää aktiivisia kyliä ja tuloksellista kylätoimintaa sekä saada hyviä esimerkkejä kylien toiminnasta ja yhteistyöstä (Hyyryläinen 2022). Suomen Kylät ry. on, oman kuvauksensa mukaan, paikalliskehittämisen eduntekijä ja kylätoiminnan kattojärjestö, jonka tavoitteisiin kuuluvat maaseudun elinvoima, turvallinen asuinympäristö sekä asukkaiden hyvinvointi. Kumpulaisen (2013) mukaan kylätoiminnan tutkimuksessa on vallinnut erilaisia suuntauksia, esimerkiksi kylätoiminnan näkeminen merkittävänä välineenä toivotun yhteiskunnallisen kehityksen edistämiseksi paikallisella tasolla. Kylätoimintaan kohdistuvat toiveet ja odotukset voivat olla myös ylioptimistisia.

Mitkä sitten ovat kylätoiminnan ehtoja ja menestystekijöitä? Missä määrin kylätoiminta vastaa siihen kohdistuviin odotuksiin? Seuraavassa tarkastellaan kylätoimintaa sekä käsitteenä että käytännön esimerkkien kautta ja kysytään, mitkä ovat kylätoiminnan menestystekijöitä ja millaisia haasteita kylätoiminnalla on edessään. Kylätoimintaa voidaan tarkastella sekä yhdistystoimintana, vapaaehtoistyönä että aluekehityksen toteuttajana. Minulla oli tilaisuus tutustua Japanissa lokakuussa 2022

aktiiviseen Oku-oonon kylään, joka sijaitsee noin 150 kilometriä Kiotosta länteen. Rautajärvi puolestaan on Pälkäneellä sijaitseva ja monista toiminnoistaan tunnettu kylä. Vaikka Suomi ja Japani ovat yhteiskuntina hyvin erilaisia (Kettunen & Yabunaga 2014), yhteistä on kuitenkin väestönkasvun hiipuminen ja maaseudun autioituminen. Tarkastelluille kylille taas yhteistä on erityinen aktiivisuus, jota voidaan niissä vertailla.

Kylätoiminnan mahdollisuudet ja rajoitteet

Kylätoiminta voidaan sijoittaa järjestötoiminnan lokeroon erotuksena julkisesta vallankäytöstä tai kaupallisesta toiminnasta. Kollektiivista toimintaa on pohdittu viime vuosina runsaasti. On esimerkiksi erotettu toisistaan kolmas ja neljäs sektori (Williams 2008; Mäenpää & Faehnle 2021). Kolmas sektori on järjestäytyntä yhdistystoimintaa, kun taas neljäs sektori on spontaania yksittäistoimintaa, kuten mielenosoituksen tai yksittäisen kampanjan järjestäminen.

Suomessa hyvinvointipalvelut ovat paljolti julkisen hallinnon järjestämiä. Järjestöillä ja vapaaehtoistyöllä on kuitenkin myös merkitystä julkisia palveluita täydentävänä toimintana. Lisäksi järjestöt tuovat ihmisiä yhteen ja tyydyttävät siten sosiaalisia tarpeita. Kylätoiminta voidaan nähdä esimerkkinä vapaaehtoistoiminnasta, joka pyrkii järjestämään erilaisia palveluja. Kuntaliiton mukaan tällaisia palveluja ovat muun muassa luonnonkäytön rakenteet, kuten laavut, taukopaikat, polut, ladut ja venelaiturit, sekä kyläsaunat, uimarannat ja kesäkioskit. Kylät toteuttavat myös hankkeita, kuten kylätalojen kunnostusta, tyhjien talojen saattamista asuinkäyttöön, maisemanhoitohankkeita sekä kuituverkkohankkeita (Kuisma 2021). Palvelut tai toiminnot ovat tyypillisesti vapaa-ajan palveluja, eivätkä niinkään esimerkiksi kunnan tehtäviin kuuluvaa toimintaa. Tosin kyläläisten kesken voi olla erilaisia näkemyksiä toiminnan painopisteistä sekä erilaisia mahdollisuuksia osallistua.

Yhtäältä kunta ja kylät ovat samassa veneessä, täydentäähän kylätoiminta usein kunnan liikunta- ja vapaa-ajan toimen tehtäviä. Toisaalta venettä voi keinuttaa se, että kyläyhdistys voi kohdentaa erilaisia vaatimuksia kunnan suuntaan tai reagoida kunnan päätöksiin. Tyypillisiä ovat kiistat koulujen sulkemisesta tai terveydenhuollon lähipalveluista.

Mitkä sitten ovat toiminnan edellytykset? Ensinnä, toiminnan täytyy kiinnostaa kylän asukkaita niin, että yhteiseen tekemiseen saadaan

osallistujia. Toiseksi, vapaaehtoistyö vaatii myös voimavaroja, joita voidaan saada avustuksien, tapahtumatuotoin ja keräyksillä. Kolmanneksi, kylien ekosysteemin on oltava toimiva. (Ks. Kull ym. 2020; Nordberg 2021.) Ekosysteemit ovat yritysten, yrittäjien, tutkimuksen, julkishallinnon sekä kolmannen sektorin toimijoiden välille rakentuvia keskinäisriippuvuuden verkostoja (Työ- ja elinkeinoministeriö). Kylien ekosysteemin voidaan katsoa muodostuvan kaikesta yksityisestä ja julkisesta toimeliaisuudesta, joka tapahtuu tietyn kylän alueella ja jonka varaan rakentuu erilaisia yhteistyön ja kanssakäymisen muotoja. Kaiken kaikkiaan tällainen yhteen hiileen puhaltaminen ja voimien kokoaminen on havaittu tehokkaaksi tavaksi kehittää yhteisöjä (Kull ym. 2020).

Kylätoimintaa Suomessa ja Japanissa

Rautajärven kylä sijaitsee Pirkanmaalla, Pälkäneen kunnassa Kukkijärven pohjoispuolella. Asukkaita kylässä on noin 350. Kylätoiminnalla on Rautajärvellä jo pitkä perinne, mutta nykyisessä muodossa kyläyhdistys perustettiin vuonna 1989. Kyläyhdistys on järjestänyt muun muassa liikuntapaikkoja (uintipaikat, frisbeerata, kuntosali), entisellä koululla on monenlaisia toimintoja (kirjasto, kangaspuita, tekstiilien kierrätys, harrastustila), ja vuosittaiset kesäpäivät on vuoden päätapahtumia. Kylässä sijaitsee myös maamiesseuran kylätalo Rautahovi, jossa kokoontuvat useat Pälkäneen seudun kansalaisopiston harrastuspiirit, ja lisäksi siellä järjestetään muun muassa vuotuiset Rautajärven markkinat ja joulumyyjäiset sekä erilaisia juhlia.

Rautajärvellä on perustettu jokunen vuosi sitten kehittämissyhtiö, joka on muun muassa kartoittanut vanhojen rakennusten uusintakäyttöä. Kylän keskelle on kaavoitettu useamman tällaisen talon rakentaminen (nk. torppakylä). Tällä hetkellä torppakylässä on yksi paritalo, joka on yksityisesti rahoitettu. Nyt käynnissä on ollut Rautajärven koulun jatkokäyttöä koskeva selvitys- ja suunnitteluhanke. Hankkeen tavoitteena on selvittää, miten keskeisellä paikalla sijaitsevat tilat saataisiin sellaiseen käyttöön, että se toisi kylälle uutta toimintaa, hyödyttäisi yhteisöä parhaalla tavalla ja lisäisi kylän vetovoimaisuutta taloudellisesti kestävästi. Rautajärven seudun kylät Oy sai yhdessä kyläyhdistyksen ja useiden muiden yhdistysten kanssa noin 100 000 euron suuruisen Leader-hankerahoituksen Pirkan Helmeltä Kukkijärven luontokeskuksen perustamiseen. Ideana on, että Rautajärven koulu toimii tukikohtana, jossa järjestetään näytte-

lyitä ja luentoja, mutta toimintaa tapahtuu eri puolilla Kukkiolla ja metsissä ja luonnossa muutenkin.

Kyläyhdistys ja kehittämissyhtiö julkaisevat joka vuosi *Rautajärvi*-lehden, jossa kerrotaan kyläyhdistyksen asioista ja julkaistaan listaus kaikista kylän toimijoista, joista suurin osa on erilaisia yrittäjiä. Tämä tarjoaa hyvän mahdollisuuden viestiä, verkottaa ja tuoda paikallisia toimijoita lähemmäksi. Kylässä toimii myös muita yhdistyksiä, ja ne tukevat toisiaan. Kylätoiminta ei siis tarkoita vain kyläyhdistyksen tuottamaa toimintaa, vaan sen muodostaa eri aktiviteettien kokonaisuus (ekosysteemi). Kylätoiminta on myös verkottunut alueella; Kukkiolan seudun kylät (Kukkiolan kylät) esittelee kotisivullaan eri kylät ja alueen luontoa sekä käynnissä olevia toimintoja. Tämä palvelee esimerkiksi matkailun tarpeita.

Rautajärven vahvuuksia ovat monipuolinen, erilaisia ikäryhmiä palveleva palveluvalikoima, kehittämisinto sekä kylän kokonaisuuden muodostava yhdistysten ja yritysten verkosto. Haasteena, kuten muillakin kyläyhdistyksillä, on saada mukaan vapaaehtoisia. Kylälehden mukaan: ”Kyläyhdistys on kaikille kiinnostuneille niin vaki- kuin vapaa-ajan asukkaille avoin väylä vaikuttaa kylämme asioihin ja toimia sen hyväksi. Yhdistys huolehtii kylän elinvoimaisuudesta ja vastaa kylässä erilaisten vapaa-ajanviettopaikkojen kunnossapidosta sekä kyläläisten näkemysten huomioimisesta alueen päätöksenteossa.” (Rautajärven kyläyhdistys)

Oku-oonon kylä sijaitsee Kioton kaupungista noin 150 kilometriä lounaan suuntaan, Kyotangon kaupungin alueella. Kylässä on noin 740 asukasta ja runsaat 300 kotitaloutta. Kylätoiminta pohjautuu kaupungissa 1990-luvulla käynnistyneeseen pyrkimykseen elävöittää paikallisia yhteisöjä. Toimintaa syntyi kolmessa kylässä, joista kahdessa toiminta oli hyvin johtajakeskeistä ja on sittemmin hiipunut, kun taas yhdessä, Oku-oonon kylässä, käytiin heti aluksi laajoja keskusteluja toiminnan tavoitteista ja toteutuksesta. Periaatteena on ollut, ettei ole vahvaa johtajaa, vaan kyläläisten yleiskokous tekee päätöksiä ja lisäksi on tehtäväkohtaisia ryhmiä. Keskustelun perusteella päädyttiin ensimmäiseksi raivaamaan ja kunnostamaan kylän halki virtaavan joen penkkoja, jolloin alueen virkistyskäyttö parani. Toimintaan on osallistunut jopa sata kyläläistä. Kunta on omalta osaltaan tukenut toimintaa. Tulokseksi on saatu viihtyisä alue, missä sittemmin on pidetty kesäjuhlia.

Maiseman kaunistamisryhmän tehtävänä olivat esikkokukkaistutukset kyläteiden varsilla. Vanhusten terveen elämän ryhmä rohkaisi vanhempia

ihmisiä osallistumaan harrasteryhmiin ja tuki tavoitetta terveestä ja aktiivisesta elämästä. Puistoryhmä on istuttanut kirsikkapuita 6 000 neliömetrille, ja puistosta on muodostunut matkailijoita kiinnostava kohde, joka on huomattu valtakunnan tasolla asti.

Maanviljelyn jatkuvuuden ryhmä selvitti riisinviljelyn tilaa ja jatkuvuutta. Tuloksena perustettiin viljelyorganisaatio, Raku-nou Kuragi (Kuragin iloinen viljely). Toiminnan perustaksi on muodostettu osuuskunta. Kiinnostuneille esitellään myös riisinviljelyn periaatteita. Toiminnan tavoitteena on kartoittaa ja ottaa käyttöön kylän alueella olevia hylättyjä viljelysmaita.

Kaupungin avustuksella on rakennettu kylätalo, jossa pidetään kokouksia ja joka toimii toiminnan keskipisteenä. Kylätoimikunnassa on nyt noin 70 aktiivista jäsentä. Pyrkimys on uudistaa jäsenkuntaa ja perehdyttää uusia kyläläisiä toimintaan. Tavoitteena on, että kaikki Oku-oonon asukkaat osallistuisivat kylätoimintaan. Verkottumisesta kertoo se, että koulupiirin muodostavat kylät tekevät yhteistyötä. Alueella toimivat käsityöläiset ja muut yrittäjät lisäävät myös osaltaan Oku-oonon elinvoimaisuutta.

Pohdintaa

Molemmissa tarkastelluissa kylissä on tavoitteena tuoda asukkaita yhteen ja toteuttaa erilaisia kylän asukkaita hyödyttäviä toimenpiteitä, kuten liikuntamahdollisuuksien lisääminen, kyläteiden kukittaminen, kuntosalin avaaminen ja kylän läpi virtaavan joen partaiden raivaaminen. Sekä Rautajärvellä että Oku-oonossa on tuotu kyläläisiä ja vierailijoita yhteen kesätapahtumiin ja kirsikankukintajuhliin. Oku-oonossa pidettiin tärkeänä, että mahdollisimman moni kyläläinen osallistuu toimintaan. Rautajärvellä on selvitetty vanhojen rakennusten uudelleenkäyttöä ja tarjottu sitä kautta mahdollisuuksia uusille asukkaille. Samaan on Oku-oonossa tähdännyt uusien riisinviljelijöiden houkuttelu asettumaan kylään. Tutkimuksen mukaan juuri asumisen järjestäminen on keskeinen ongelma maaseudulle muuttamisessa (Stenbacka & Heldt Cassell 2024). Pohjanmaalla on jo pitkä perinne vastaanottaa uusia asukkaita tarjoamalla heille työtä ja asuntoja (Mattila & Björklund 2013).

Suurimpana erona kylien välillä oli kylätoiminnan käynnistymistapa. Rautajärven kyläyhdistyksen perustivat asukkaat. Oku-oonossa päätös tuli ylemmältä tasolta eli kunnasta, jonka pyrkimyksenä saada aikaan

kylätoimintaa. Kylätoiminta on suuresti riippuvainen vapaaehtoisista ja kylän tuesta. Japanissa kylän tavoitteena oli nimenomaan saada mahdollisimman moni asukas osallistumaan. Toiminnan tavoitteista keskusteltiin ensin laajasti ja sen jälkeen nimettiin erilaisia ryhmiä käytännön toimenpiteiden eteenpäin viemiseksi. Rautajärvellä puolestaan kyläyhdistys on laatinut toiminnan suuntaviivoja ja toimenpiteisiin (esimerkiksi liikuntapaikkojen ylläpitoon) on osallistunut myös muita kylän asukkaita.

Kylätoiminnan tärkein voimavara on ihmisten sitoutuminen toimintaan ja osallistuminen. Vapaaehtoistyön luonteeseen kuuluu aktiivisuuden vaihtelu. Onko toiminta niin palkitsevaa, että uusia vapaaehtoisia riittää? Kummassakin tarkastellussa kylässä on kylätalo, Rautajärvellä toistaiseksi entinen koulu, Oko-oonossa kunnan tuella rakennettu kylätalo. Tällaisen toimitilan yhteyteen voidaan perustaa muutakin toimintaa. Rautajärvellä koululla on ainakin kirjasto, vaatekierrätys, liikunnallista toimintaa sekä harrastusryhmien tiloja, ja siellä on järjestetty myös näyttelyitä. Tapauspaikka voi olla myös kaupallinen, kahvila tai lounasravintola, kuten Rautajärvellä lounaskahvila Elotähkä.

Kylätoimikunnat yleensä pikemminkin koordinoivat toimintaa kuin ovat kylän ainoita toimijoita. Tiedotuslehdillä ja sosiaalisella medially on iso rooli tiedon välittämisessä. Onnekas on kylä, jossa on myös yksityistä toimeliaisuutta, kauppa, palveluita ja niin edelleen. Yksi kesätapahtuma ei vielä kannata pitkälle. Rautajärvellä tärkeää on ollut yritysten keskinäinen yhteistyö ja pyrkimys säilyttää keskeiset palvelut lähellä.

Tarkastellut kylät eivät tuottaneet varsinaisia koulutus- tai sosiaali- ja terveystalvuuja, jotka Suomessa ovat kuntien ja hyvinvointialueiden vastuulla. Palvelujen kannalta nykyinen kehitys on huolestuttavaa. Tunnettua on kyläkoulujen määrän väheneminen, samoin erilaisten julkisten palvelujen keskittyminen. Vuoden 2023 alusta toimintansa aloittaneet hyvinvointialueet näyttävät myös harventavan palvelujen saatavuutta. Oku-oonossa oli yhtenä toimintamuotona vanhuksille tarjottu virkistystoiminta.

Kuntien näkökulmasta yhteistyö järjestöjen kanssa on erityisen tärkeää. Japanissa katsotaan, että elinvoimainen kyläyhteisö on eduksi myös kunnalle ja sen tukeminen on kannattavaa. Myös Suomessa kunnat tukevat kyläelinvoimaisuutta yhteistyössä kyläyhdistysten kanssa ja tukevat niitä taloudellisesti. Suomessa on pyritty erilaisin kampanjoin kannustamaan kansalaisia osallistumaan ja äänestämään. Maaseudun kylissä voi-

daan vastaavalla tavalla pyrkiä lisäämään asukkaiden yhteenkuuluvuutta. Sekä Rautajärvellä että Oku-oonossa on ymmärretty, että kylän elinvoimaisuuteen vaikuttavat kaikki paikalliset toimijat. Liikuntapaikat, viihdyttävä ympäristö ja matkailupalvelut palvelevat sekä kyläläisiä että matkailijoita. Tärkeää on käydä keskustelua yhteisistä tavoitteista ja toimenpiteistä. Liikuntapalvelut esimerkiksi edellyttävät aikaa ja tarvikkeita rakentamiseen sekä paikkojen hoitoa. On oletettavaa, että kylätoiminnan aktiivisuudessa tulee nousuja ja laskuja. Siksi on hyvä huolehtia myös toiminnan jatkuvuudesta.

Kirjallisuus

- Hyyryläinen, T. 2022. Kylätoiminnan merkittävimmästä kansainvälisestä tunnuksesta 30 vuotta. *Maaseutututkimus* 30:2, 53–59. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.124933>
- Kettunen, P. & C. Yabunaga 2014. Political process of municipal amalgamations in Finland and Japan: Differences and similarities. *Japanese Journal of Northern European Studies JANES* 10, 25–34. https://doi.org/10.24579/janes.10.0_25
- Kuisma, J. 2021. Kylätoiminta ja kestävä kehitys. Kuntaliitto, Helsinki. Saatavissa: <https://www.kommunforbundet.fi/sites/default/files/media/file/Aineisto-nettiin-kaikki-yhdess%C3%A4.pdf> [Viitattu 12.12.2024.]
- Kukkian kylät. Kotisivu. Saatavissa: www.kukkialle.fi [Viitattu 12.12.2024.]
- Kull, M., K. Refsgaard, R. Sigurjonsdottir, A. Bogason, M. Meijer, N. Sanches-Gassen & E. Turunen 2020. Attractive rural municipalities in the Nordic countries. Jobs, people and reasons for success from 14 case studies. *Nordregio Report* 2020:1.
- Kumpulainen, K. 2013. Tutkimusmatka suomalaisen kylätutkimukseen. *Maaseudun uusi aika* 21:2–3, 12–22.
- Mattila, M. & K. Björklund 2013. Tomaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta: Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Mäenpää, P. & M. Faehnle 2021. Neljäs sektori: Kuinka kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa. *Vastapaino*, Tampere.
- Nordberg, K. 2021. Vad gör lokala samhällen välfungerande. *Finsk Tidskift* 1/2021, 27–36.
- Rautajärven kyläyhdistys. Kotisivu. Saatavissa: <https://rautajarvi.fi/yritykset-ja-yhdistykset/rautajarven-kylayhdistys-ry> [Viitattu 12.12.2024.]
- Stenbacka, S. & S. Heldt Cassel 2024. Planning for socially sustainable rural housing in Sweden. *Journal of Rural Studies* 110, e103377. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2024.103377>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Kasvuekosysteemit elinkeino- ja innovaatiopolitiikan välineenä. Saatavissa: <https://tem.fi/ekosysteemit> [Viitattu 12.12.2024.]
- Williams, C. C. 2008. Developing a culture of volunteering: Beyond the third sector approach. *The Journal of Voluntary Sector Research* 1:1, 25–44.